Eiropas Parlaments
2024-2029

Ārlietu komiteja

2025/2216(INI)

5.2.2026

ZIŅOJUMA PROJEKTS

par Eiropas Parlamenta ieteikumu Padomei, Komisijai un Komisijas priekšsēdētājas vietniecei / Savienības Augstajai pārstāvei ārlietās un drošības politikas jautājumos par ūdens resursu starpvalstu pārvaldības veicināšanu nolūkā novērst konfliktus un panākt mieru
(2025/2216(INI))

Ārlietu komiteja

Referents: *Leoluca Orlando*

SATURA RĀDĪTĀJS

Lpp.

EIROPAS PARLAMENTA IETEIKUMA PROJEKTS 3

PASKAIDROJUMS 6

PIELIKUMS. PIENESUMA DEKLARĀCIJA 7

EIROPAS PARLAMENTA IETEIKUMA PROJEKTS

Padomei, Komisijai un Komisijas priekšsēdētājas vietniecei / Savienības Augstajai pārstāvei ārlietās un drošības politikas jautājumos par ūdens resursu starpvalstu pārvaldības veicināšanu nolūkā novērst konfliktus un panākt mieru (2025/2216(INI))

Eiropas Parlaments,

– ņemot vērā ANO 1992. gada Konvencijas par robežšķērsojošo ūdensteču un starptautisko ezeru aizsardzību un izmantošanu (Ūdens konvencija),

– ņemot vērā 2025. gada 7. maija rezolūciju par Eiropas ūdens resursu noturības stratēģiju[1],

– ņemot vērā ANO Augstā cilvēktiesību komisāra biroja 2010. gada augustā publicēto faktu lapu "Tiesības uz ūdeni",

– ņemot vērā Padomes 2018. gada 19. novembra secinājumus par ūdens diplomātiju,

– ņemot vērā Padomes 2021. gada 19. novembra secinājumus par ūdeni ES ārējās darbības jomā,

– ņemot vērā Reglamenta 121. pantu,

– ņemot vērā 2025. gada 2. aprīļa rezolūciju par cilvēktiesībām un demokrātiju pasaulē un Eiropas Savienības politiku šajā jomā — 2024. gada ziņojums[2],

– ņemot vērā Ārlietu komitejas ziņojumu (A10-0000/2025),

A. tā kā ūdens ir būtisks cilvēces un visas Zemes organismu izdzīvošanai un tādēļ tas ir jāapsaimnieko ilgtspējīgi un taisnīgi;

B. tā kā ūdens pieejamība ir cilvēktiesības un priekšnoteikums stabilitātei un mieram;

C. tā kā klimata pārmaiņas nopietni apdraud ūdens resursus un ūdens ekosistēmas un saasina ūdens resursu noslodzi;

D. tā kā klimata pārmaiņu ietekmē hidroloģiskie cikli kļūst arvien nevienmērīgāki un tiem ir raksturīgas spēcīgas svārstības starp lielu sausumu un postošiem plūdiem; tā kā visi pasaules ledus reģioni pēdējos gados ir ziņojuši par ledus samazināšanos; tā kā cilvēku darbības rada ievērojamu saldūdens resursu piesārņojumu visā pasaulē;

E. tā kā 60 % no pasaules saldūdens plūsmām veido pārrobežu ūdens nesējslāņi, ezeri un upju baseini, kas ir kopīgi divām vai vairākām valstīm;

[1] Pieņemtie teksti, P10_TA(2025)0091.
[2] OV C, C/2025/4390, 9.9.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4390/oj.

F. tā kā lielākajā daļā valstu nav pārrobežu vienošanos par kopīgām ūdenstilpēm;

G. tā kā ūdens resursu noslodze un valstu vienpusējas darbības pārrobežu ūdeņos, piemēram, piesārņojums vai pārmērīga izmantošana, vai infrastruktūras būvniecība ietekmē visas valstis, kas robežojas ar šiem ūdeņiem; tā kā strīdi par piekļuvi ūdenim veicina un var izraisīt plašākus konfliktus, nopietni ietekmējot reģionālo stabilitāti un cilvēku drošību;

H. tā kā vēsturiski ūdens ir darbojies kā sadarbības katalizators, tomēr pēdējo 10 gadu laikā konfliktu ir bijis vairāk nekā sadarbības;

I. tā kā ūdens sistēmu augšteces lietotājiem ir zināmas relatīvas priekšrocības salīdzinājumā ar lejteces lietotājiem;

J. tā kā bruņoti konflikti un okupācija būtiski traucē ūdens pieejamību un transnacionālo sadarbību ūdens resursu jomā,

1. sniedz Padomei, Komisijai un Komisijas priekšsēdētājas vietniecei / Savienības Augstajai pārstāvei ārlietās un drošības politikas jautājumos šādus ieteikumus:

   a) palielināt pārrobežu ūdens resursu pārvaldības lomu ES ārējā darbībā, lai tā darbotos kā jēgpilns instruments konfliktu novēršanai, risināšanai un uzticēšanās veidošanai reģionālā, valsts un starptautiskā līmenī, jo īpaši teritorijās, kuras ir neaizsargātas pret klimata pārmaiņu ietekmi un kurās ūdens jau tā ir nepietiekams;

   b) novērst to, ka nav noslēgti darbības nolīgumi starp valdībām, kurām ir kopīgi pārrobežu ūdens baseini, un darīt pieejamas visas nepieciešamās ES speciālās zināšanas un tehnisko un finansiālo palīdzību, lai atbalstītu valdības šādu nolīgumu izstrādē un īstenošanā, kā arī upju baseinu organizācijas;

   c) stiprināt transnacionālās ūdens resursu pārvaldības nozīmi ES ārējā darbībā un diplomātijā un šajā nolūkā nodrošināt Eiropas Ārējās darbības dienestam (EĀDD) un ES delegācijām visā pasaulē atbilstošus finanšu resursus un cilvēkresursus, lai uzsāktu un atbalstītu pārrobežu ūdens resursu apsaimniekošanas un diplomātijas darbības uz vietas partnervalstīs un starp tām;

   d) nodrošināt nākamajā daudzgadu finanšu shēmā lielāku un stabilu finansējumu ES pārrobežu ūdens resursu apsaimniekošanai ar ES ārējo darbību;

   e) paplašināt ES pārrobežu ūdens pārvaldības projektu ģeogrāfisko tvērumu tālāk par Āfriku un Centrālāziju, aptverot arī Ziemeļameriku un Dienvidameriku, Tuvos Austrumus un Ziemeļāfriku, kā arī Austrumāziju un Dienvidāziju, un šim mērķim izmantot Eiropas komandas pieeju;

   f) stiprināt daudzpusējo sadarbību ūdens resursu jomā, jo īpaši ANO ietvaros, turpinot un pastiprinot ANO Ūdens konvencijas globalizāciju un atbalstot ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM), jo īpaši 6. IAM par tīru ūdeni un sanitāriju, īstenošanu;

   g) izstrādāt pārredzamāku pārskatu par visu pašreizējo ES atbalstu, kas paredzēts

pārrobežu ūdens resursu apsaimniekošanas veicināšanai starptautiskā mērogā, un nodrošināt visa darba un finansējuma saskaņotību un racionalizēšanu visos attiecīgajos ģenerāldirektorātos un starp EĀDD un Komisiju;

h) kad vien iespējams, strādāt pie tā, lai nodrošinātu tīru un kvalitatīvu ūdeni, veicinātu ilgtspējīgu ūdens resursu apsaimniekošanu un ieviestu dažādas inovatīvas ūdens tehnoloģijas, tostarp dabā balstītus risinājumus;

i) nodrošināt, ka ES iniciatīvas ūdens resursu jomā visā pasaulē novērš pastāvīgo datu iztrūkumu un datu nekopīgošanu starp valdībām, nodrošinot partnervalstīm tehniskos un fiziskos resursus, lai efektīvi uzraudzītu ūdens līmeni un pārrobežu baseinu kvalitāti, un apmainoties ar datiem un veicinot kopīgus standartus datu vākšanai starp partnervalstīm, lai palielinātu saderību;

j) veicināt starpvaldību un reģionālās sadarbības instrumentus ūdens resursu apsaimniekošanā, īpašu uzmanību pievēršot tam, lai nodrošinātu taisnīgu ūdens sadali starp valstīm un uzņēmējdarbības nozarēm, un atbalstīt vietējā un kopienas līmeņa pārvaldības struktūras, lai veicinātu iekļaujošu lēmumu pieņemšanu un ūdens resursu apsaimniekošanu;

k) stiprināt ES uzraudzības un agrīnās brīdināšanas spējas, izmantojot digitalizāciju un modernās tehnoloģijas; stiprināt ūdens trūkuma un ar ūdeni saistītu konfliktu risku uzraudzību visā pasaulē, piemēram, ūdens un ūdens infrastruktūras izmantošanu par ieroci un apzinātu piekļuves ūdenim liegšanu, padarot to par daļu no EĀDD Krīžu reaģēšanas centra konfliktu novēršanas sistēmām;

l) stimulēt un finansēt pētniecību par ilgtspējīgu pārrobežu ūdens resursu apsaimniekošanu, ūdens koplietošanu, sadarbību un inovāciju, tostarp ar pamatprogrammu "Apvārsnis Eiropa";

m) iecelt augsta ranga ES amatpersonu par ES īpašo pārstāvi, kura uzdevums būtu novērst un atrisināt ar ūdeni saistītus konfliktus, veicināt sadarbību ūdens resursu jomā un aizsargāt ūdens avotus un sistēmas, tostarp bruņotu konfliktu laikā un pārrobežu situācijās;

n) stiprināt starptautisko tiesību un starptautisko tiesu lomu strīdu izšķiršanā saistībā ar transnacionāliem ūdensobjektiem, lai nodrošinātu skaidrību un pārskatatbildību par visu to valstu juridiskajām saistībām, kuras robežojas ar attiecīgajiem transnacionālajiem ūdeņiem;

2. uzdod priekšsēdētājai šo ieteikumu nosūtīt Padomei, Komisijai un Komisijas priekšsēdētājas vietniecei / Savienības Augstajai pārstāvei ārlietās un drošības politikas jautājumos.

PASKAIDROJUMS

Ūdens ir būtiski svarīgs dzīvībai. Ūdens pieejamība ir cilvēktiesības un priekšnoteikums stabilitātei un mieram.

Tomēr aizvien biežāk saskaramies ar ūdens trūkumu. Ūdens pārmērīga izmantošana rūpnieciskiem mērķiem, pārapdzīvotība un piesārņojums rada ūdens resursu noslodzi visā pasaulē, savukārt cilvēka izraisītu klimata pārmaiņu ietekme šo parādību vēl vairāk saasina. Vairāk nekā puse pasaules saldūdens plūst pāri robežām, un vairāk nekā 150 valstīm ir kopīgi pārrobežu upju baseini. Daudzi no šiem baseiniem atrodas reģionos, kam raksturīga nestabilitāte, klimata stress un vājas iestādes. Sliktas apsaimniekošanas un nepiemērotas politikas dēļ bieži vien pastāv nevienlīdzīga piekļuve ūdens resursiem, kas tiek dalīti starp valstīm vai valstu iekšienē. Tā arvien biežāk tiek atzīta par nestabilitātes, migrācijas, pārvietošanas virzītājspēku un arvien lielāku spriedzes, nestabilitātes un konfliktu avotu valstīs un starp tām. Šā ziņojuma mērķis ir uzsvērt konstruktīvus veidus, kā ES var novērst konfliktus, izmantojot transnacionālu ūdens pārvaldību, ir jānorāda, ka dažādos bruņotos konfliktos pasaulē dalībnieki ierobežo piekļuvi ūdenim, lai izraisītu humanitāras krīzes, un taktisku militāru iemeslu dēļ iznīcina ūdens infrastruktūru.

Šajā jautājumā jau aktīvi darbojas esošie ES ārējie instrumenti, tostarp *NDICI* — "Eiropa pasaulē", *Global Gateway* un ES ūdens diplomātijas iniciatīvas. Lai gan tie ir atzinīgi vērtējami un noderīgi, ar tiem vien nepietiek: šie instrumenti ir jāatjaunina, labāk jāfinansē un labāk jākoordinē, lai veicinātu efektīvu reģionālo sadarbību, stiprinātu ūdens apsaimniekošanas iestādes un mobilizētu ilgtspējīgas investīcijas. Savienības ārējie instrumenti arī būtu aktīvāk jāizmanto partnerībā ar ES dalībvalstīm un to finanšu un administratīvajiem instrumentiem un spējām.

Turklāt ir steidzami jāuzlabo ES un EĀDD ārējā iesaiste pārrobežu sadarbībā par ūdens resursiem, izmantojot politisko dialogu, mediāciju, diplomātiskos kontaktus, tehnisko palīdzību un spēju veidošanu, datu kopīgošanu, baseinu pārvaldību, veicinot pārredzamu lēmumu pieņemšanu un pārvaldību, ko atbalsta uzticamas iestādes un tiesiskais regulējums, īpašu uzmanību pievēršot vietējiem dalībniekiem, veicinot iekļaujošu pārvaldību, kurā ņemtas vērā neaizsargātu kopienu un minoritāšu vajadzības.

Transnacionālas ūdens resursu pārvaldības stiprināšana ir ilgtermiņa ieguldījums stabilitātē, konfliktu novēršanā un ilgtspējīgā attīstībā. Šajā kontekstā Savienības ārējā darbībā būtu arvien vairāk jāatzīst un jāveicina transnacionālas ūdens resursu pārvaldības stratēģiskā nozīme, jo tā ir svarīgs instruments, ar ko novērst ilgtermiņa konfliktus un nodrošināt reģionālo stabilitāti, sociālo vienlīdzību un cilvēku drošību, kā arī ilgtspējīgu attīstību. Eiropas Parlamenta Ārlietu komitejai (AFET) būtu jānodrošina, ka transnacionāla ūdens resursu pārvaldība tiek atzīta par ES ārpolitikas diplomātisku un drošības prioritāti kaimiņreģionos un paplašināšanās reģionos, piemēram, Balkānos, Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas reģionā un Sāhelā, kā arī visā Savienības globālajā iesaistē.

PIELIKUMS. PIENESUMA DEKLARĀCIJA

Saskaņā ar Reglamenta I pielikuma 8. pantu referents apliecina, ka viņš savā ziņojumā ir iekļāvis pienesumu, kas ir par jautājumiem, kuri attiecas uz lietas priekšmetu, un kas, gatavojot ziņojuma projektu, saņemts no šādiem interešu pārstāvjiem, uz kuriem attiecas Iestāžu nolīgums par obligātu pārredzamības reģistru[1], vai no šādiem trešo valstu publisko iestāžu, tostarp to diplomātisko pārstāvniecību un vēstniecību, pārstāvjiem:

1. Interešu pārstāvji, uz kuriem attiecas Iestāžu nolīgums par obligātu pārredzamības reģistru
2. Trešo valstu publisko iestāžu, tostarp to diplomātisko pārstāvniecību un vēstniecību, pārstāvji

Par šī saraksta sagatavošanu ir atbildīgs vienīgi referents.

Ja fiziskas personas sarakstā ir identificētas ar vārdu, amatu vai ar abiem, referents apliecina, ka viņš ir iesniedzis attiecīgajām fiziskajām personām Eiropas Parlamenta paziņojumu par privātumu Nr. 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), kurā ir izklāstīti nosacījumi, kas attiecas uz to personas datu apstrādi, un ar šādu apstrādi saistītās tiesības.

[1] Iestāžu nolīgums (2021. gada 20. maijs) starp Eiropas Parlamentu, Eiropas Savienības Padomi un Eiropas Komisiju par obligātu pārredzamības reģistru (OV L 207, 11.6.2021., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).